

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ОРІЄНТАЦІЙ
ПРАЦЮЮЧОЇ МОЛОДІ**

Дипломна робота з психології
(освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”)
студента 4 курсу 46 групи
галузі знань:
0301 Соціально-політичні науки
напряму підготовки:
6.030102 Психологія
Михайлівського Сергія Олександровича

Керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Пирог Ганна Володимирівна

м. Житомир – 2016 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ПРАЦЮЮЧОЇ МОЛОДІ	6
1.1. Поняття політичної орієнтації у зарубіжній та вітчизняній психології.	6
1.2. Працююча молодь як категорія громадян	14
1.3. Особливості формування політичних орієнтацій у працюючої молоді	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до I розділу.....	24
РОЗДІЛ II. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ПРАЦЮЮЧОЇ МОЛОДІ	Ошибка!
Закладка не определена.	
2.1. Методологічний аналіз проблеми дослідження політичних орієнтацій	25
2.2. Процедура та методи дослідження політичних орієнтацій молоді	27
Висновки до II розділу.....	32
РОЗДІЛ III. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ПРАЦЮЮЧОЇ МОЛОДІ.....	33
3.1. Результати дослідження структури політичних орієнтацій працюючої молоді.....	33
3.2. Результати дослідження політичних цінностей працюючої молоді....	40
3.3. Результати дослідження мотиваційної структури політичних орієнтацій працюючої молоді.....	44
Висновки до III Розділу.....	20
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49
ДОДАТКИ.....	54

ВСТУП

Актуальність дослідження. Дослідження політичних орієнтацій є досить актуальним в наш час, оскільки політична ситуація в Україні є дуже напруженою і складною, влада часто змінюється, але ці зміни рідко приносять позитивний результат. З погляду ситуації на сході нашої країни, зміни потрібні кардинальні і якнайшвидше.

Політична орієнтація особистості – одне з центральних понять політичної психології. Починаючи з праць А.Адорно, Г.Айзенка, Е.Фрома, вивчення психологічних основ політичної орієнтації не втрачає своєї актуальності.

Психологічними дослідженнями політичних орієнтацій займалися Д.Істон, Дж.Денніс, Г.Ділігенський, Е.Шестопад, Л.Гозман, В.Павлов та інші. В Україні вивченням психологічних основ політичних орієнтацій займаються В.Васютинський, М.Головатий, Г.Пирог, М.Слюсаревський, П.Фролов, В.Москаленко та інші. Мають місце дослідження політичних орієнтацій досить широкого спектру – від констатації політичних вподобань виборців до вияву зв'язку між ними та різними психологічними структурами.

Однак, не достатньо вивченою залишається проблема дослідження політичних орієнтацій окремих категорій громадян, зокрема працюючої молоді, що і зумовило вибір теми дослідження «Особливості політичної орієнтації працюючої молоді».

Об'єкт дослідження: політичні орієнтації молоді.

Предмет дослідження: особливості політичних орієнтацій працюючої молоді у сучасних українських реаліях.

Мета дослідження: вивчити особливості політичних орієнтацій сучасної працюючої молоді.

Гіпотеза дослідження: політичні орієнтації працюючої молоді на сучасному етапі розвитку суспільства мають деякі особливості:

- за формою – невизначеність та нестійкість,
- за змістом – пріоритетний характер політичних цінностей, таких як підтримка верств населення та забезпечення кращих умов існування державою (соціалістичні орієнтації).

Завдання дослідження:

1. Теоретичний аналіз проблеми політичних орієнтацій в психологічній літературі.
2. Методологічний аналіз досліджуваної проблеми.
3. Вивчення політичних орієнтацій працюючої молоді.
4. Визначити психологічні особливості політичних орієнтацій працюючої молоді.

Методологічні та теоретичні основи дослідження:

Теоретичною основою дослідження є роботи Д.Істона, Дж.Денніса, Г.Ділігенського, Е.Шестопал, Л.Гозмана, В.Павлова. Методологічною основою дослідження є роботи В.Васютинського, М.Головатого, В.Москаленка, М.Слюсаревського, Г.Пирог, П.Фролова.

Методи та організація дослідження: для вивчення політичної орієнтації була використана методика дослідження політичних орієнтацій особистості (Г. Пирог). Вибірка складає 30 осіб (15 юнаків та 15 юнок).

Надійність та вірогідність: дослідження забезпечується репрезентативністю вибірки, застосуванням методу, релевантного меті і завданням дослідження.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження: Отримані результати дослідження збагачують уявлення про особливості політичних орієнтацій у працюючої молоді, відкривають перспективи в дослідженні політичних орієнтацій у працюючої молоді. Наукова новизна полягає у

тому, що уточнено та поглиблено сутність понять “політична орієнтація”, “політична участь”.

Структура та обсяг роботи: Робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, 2 додатків (на 18 сторінках), списку використаних джерел, що нараховує 46 найменувань (на 5 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 71 сторінку друкованого тексту, з них 50 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ ІІІ. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ПРАЦЮЮЧОЇ МОЛОДІ

3.1. Результати дослідження структури політичних орієнтацій працюючої молоді

У структурі політичних орієнтацій зазвичай виділяють пізнавальний, афективний та поведінковий компоненти.

На Рис.3.1-3.2. представлені результати дослідження пізнавального компонента політичних орієнтацій.

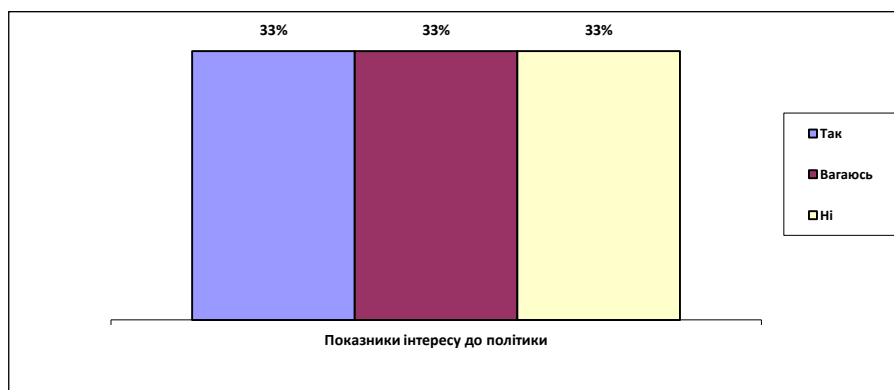

Рис.3.1. Показники інтересу до політики

Отримані дані показують, що політикою цікавляться 33% опитуваних, 33% вагаються та 33% зовсім не цікавляться нею (Рис.3.1). Ці дані говорять про те, що працююча молодь не дуже цікавиться політикою, нею цікавиться лише третина опитуваних.

Найбільше молодь отримують інформацію з Інтернету та телебачення 35% опитуваних. Далі йде отримання інформації від знайомих (друзів, родичів) - 16% опитуваних. 10% отримують з друкованих джерел, 2% з агітаційних листів та 2% отримує по радіо (Див.Рис.3.2).

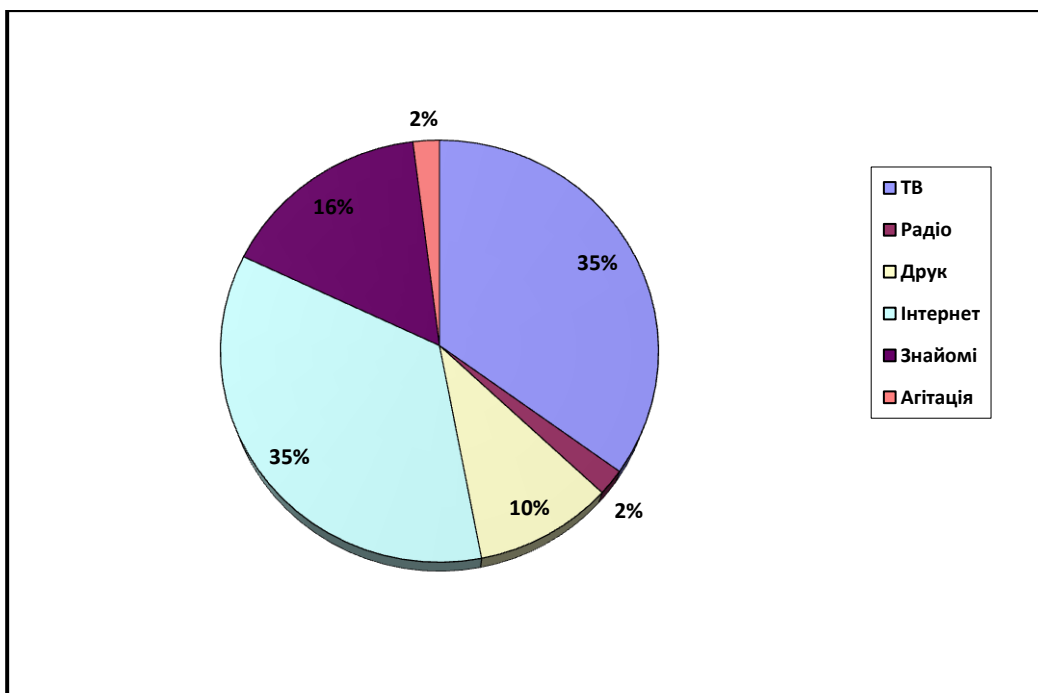

Рис.3.2. Джерела отримання інформації

Вивчення афективного компоненту політичних орієнтацій представлено на Рис.3.3, Табл.3.1-3.2.

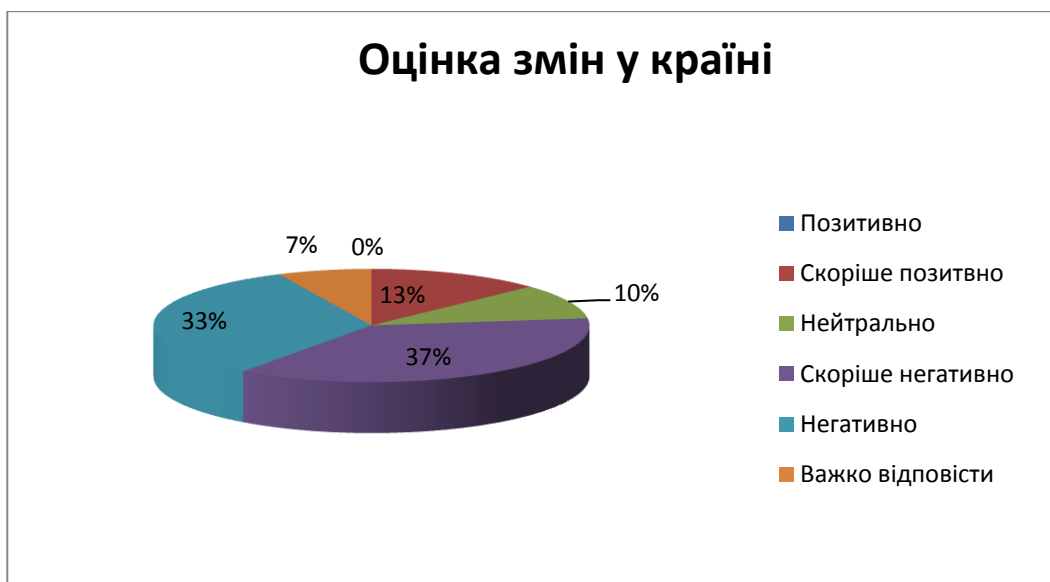

Рис.3.3. Оцінка змін в країні

Результати показали, що наша молодь скоріше негативно, ніж позитивно ставиться до політичних змін, які відбуваються зараз в країні,

так її оцінили 37 % опитуваних. Натомість не один опитуваний не оцінив позитивно політичні зміни. 33% відповіли негативно, це говорить про те, що люди взагалі не бачать позитивних зрушень у політиці (Див.Рис.3.3).

Таблиця 3.1.

Рівень згоди з питаннями зовнішньої і внутрішньої політики

	повністю згоден	згоден	важко відповісти	не згоден	абсолютно не згоден
Вступ в НАТО	23%	27%	33%	10%	0%
Вступ в Євросоюз	37%	40%	17%	3%	0%
Введення миротворчої місії ООН в Україну	37%	20%	27%	13%	0%
Проведення люстрації влади	37%	17%	43%	3%	0%
Проведення децентралізації влади	40%	3%	40%	10%	0%

Проаналізувавши результати можна сказати, що повністю згодні із введенням миротворчої місії ООН в Україну, вступом в Євросоюз і проведенням люстрації влади – 37% опитуваних, 40% повністю згодні з проведенням децентралізації влади і 23% зі вступом до НАТО. Молодь прагне до змін в середині країни, і думає, що їй в цьому допоможе втручання іноземців (Див.Табл.3.1).

Щодо ступеня довіри, то показники є різними. Опитувані мають високий ступінь довіри до самого себе та родичів з близьких – 90% і 83% відповідно. Далі йде довіра Богу – 37% та друзям – 27%, інші показники не є високими. Найменше довіряють уряду 53 %, церкві, президенту, парламенту та главі адміністрації не довіряють 33% опитуваних, інші показники також не є високими (Див.Табл.3.2).

Таблиця 3.2.

Ступінь довіри

	низька	часткова недовіра	важко відповісти	часткова довіра	висока
--	--------	-------------------	------------------	-----------------	--------

Родині і родичам	3%	0%	3%	10%	83%
Уряду	53%	17%	23%	3%	0%
Церкві і духовенству	33%	7%	43%	7%	3%
Сусідам	30%	13%	30%	23%	0%
Засобам масової інформації	13%	37%	20%	23%	3%
Друзям	3%	0%	20%	47%	27%
Богу	13%	0%	43%	3%	37%
Самому собі	0%	0%	3%	7%	90%
Товаришам по роботі або навчанню	13%	10%	23%	47%	3%
Роботодавцю (адміністрації)	13%	17%	40%	23%	3%
Поліції	20%	30%	27%	20%	0%
Партії (яку підтримую)	13%	33%	27%	23%	0%
Парламенту (Верховній Раді)	37%	30%	23%	7%	0%
Президенту України	33%	30%	17%	17%	0%
Главі адміністрації свого міста (району)	33%	30%	10%	27%	0%
Армії	13%	3%	27%	43%	10%

Вивчення поведінкового компоненту політичних орієнтацій представлено у Рис. 3.4-3.6.

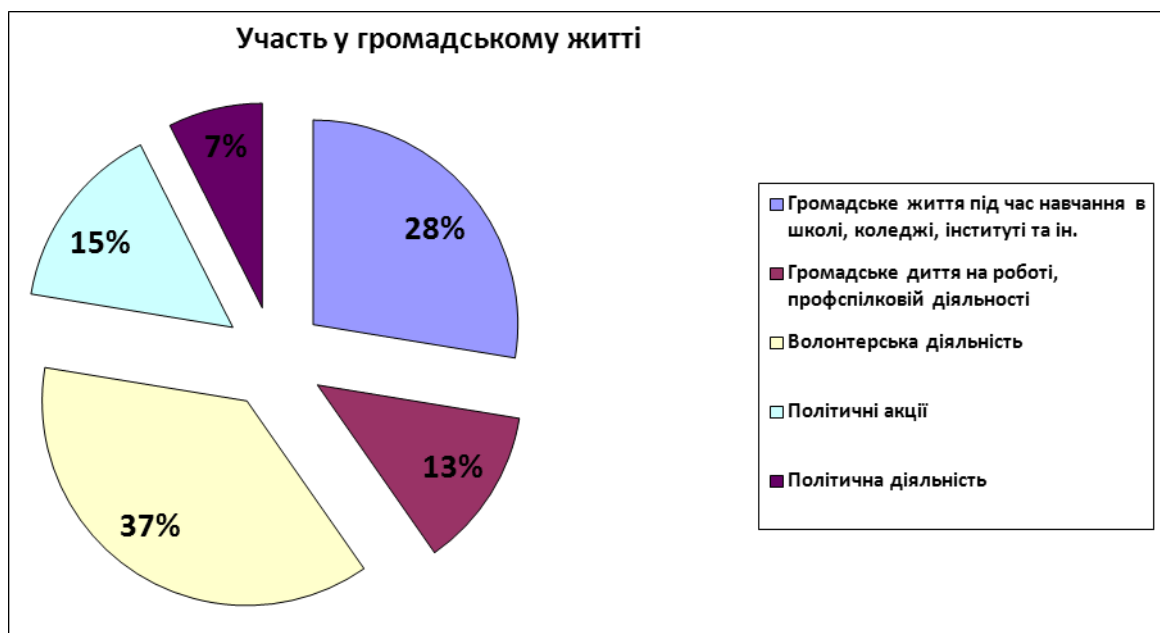

Рис.3.4.Участь у громадському житті

Результати вивчення участі працюючої молоді у громадському житті показали, що в наш час молодь займається волонтерською діяльністю і її показник найвищий - 37%. Під час навчання молодь

частіше приймала участь у громадському житті, ніж на роботі, про що говорять і показники – 28% і 13 % відповідно(Див. Рис. 3.4).

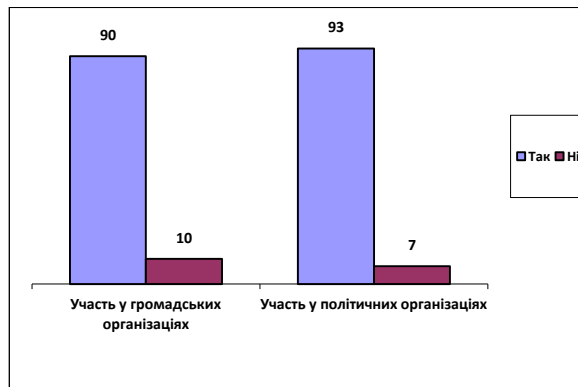

Рис.3.5. Участь у політичних та громадських організаціях

Проаналізувавши результати, ми дійшли висновку, що працююча молодь не бере участі в політичних організаціях, а в громадських організаціях, лише 10% опитуваних приймають участь.

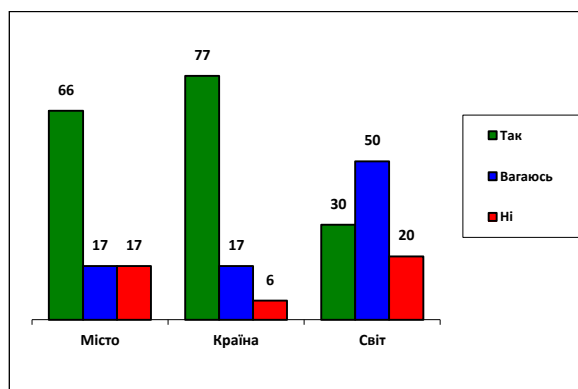

Рис.3.6. Погляди громадян на їх вплив у політичному житті міста, країни та світу

Результати показують, що працююча молодь вважає, що їх участь у політичному житті впливає на життя міста, вибрали 77% опитуваних. 66% вважають, що їх участь в політичному житті, впливає на долю країни. 30% вважають, що їх участь в політичному житті впливає на долю світу.

Аналіз схильності до протестної радикальної поведінки (Див.Табл.3.3.,3.4.,3.5).

Таблиця 3.3.

Правомірні дії громадян

	так	вагаюсь	ні
Звернення до офіційних органів влади, в правоохоронні органи (поліцію, прокуратуру, СБУ)	60%	23%	17%
Привернення уваги громадськості (звернення в ЗМІ, громадські організації)	77%	17%	6%
Звернення до суду	63%	30%	7%
Петиції, гасла	27%	53%	20%
Страйки, голодовки	20%	33%	47%
Демонстрації, мітинги та інші масові акції протесту	43%	23%	34%
Збройні методи боротьби	10%	23%	67%

Проаналізувавши отримані дані, були отримані такі результати: 60% опитуваних вважають, що звернення до офіційних органів влади, в правоохоронні органи є правомірними, 77% вважають правомірним привернення уваги громадськості, звернення до суду 63%. Неправомірними вважають збройні методи боротьби 67% опитуваних, та страйки і голодовки 47%. Схильність до протестів - 43% опитуваних вважають це правомірним, 34% не правомірним, тобто, думка молоді розійшлася (Див.Табл.3.3.).

Таблиця 3.4.

Радикальна поведінка

	Так	Вагаюсь	Ні
Скоювати акції протесту	20%	43%	37%
Руйнувати матеріальні цінності	7%	20%	73%
Взяти в руки зброю	27%	27%	46%

Проаналізувавши отримані дані, були отримані такі результати: 27% опитуваних вважають, що в них може виникнути якась ситуація, яка змусить їх взяти в руки зброю. 20% вважають, що можна скоювати акції протесту, 7% вважають, що можна руйнувати матеріальні цінності. 46% опитуваних вважають, що не зможуть узяти в руки зброю, 73%, що не зможуть руйнувати матеріальні цінності і 37%, що не зможуть скоювати акції протесту.

Таблиця 3.5.

Готовність взяти зброю в руки

	так	вагаюсь	Ні
моїм близьким людям	93.3%	3.3%	3.3%
моєму місту	57%	30%	13%
моїй країні	47%	37%	16%
співвітчизникам, одновітцям в інших країнах	30%	40%	30%
іншим людям в інших країнах	17%	40 %	43%

Проаналізувавши отримані дані, були отримані такі результати: якщо небезпека буде загрожувати родичам та близьким, то 93% молоді візьме зброю в руки, якщо небезпека загрожує місту то вже набагато менше візьме зброю - 57%, країні – 47%.

Отже, провівши аналіз результатів, можна сказати, що працююча молодь не дуже цікавиться політикою, інформацію про політику бере із Інтернету та телебачення (пізнавальний компонент), високий рівень довіри має до самого себе та близьких (афективний компонент), вважає, що їх участь у політичному житті впливає на долю міста та країни, а на долю світу сумніваються (поведінковий компонент); працююча молодь не схильна до протестної або радикальної поведінки, але якщо небезпека буде загрожувати їхнім родичам та близьким, то вони візьмуть зброю до рук.

3.2. Результати дослідження політичних цінностей працюючої молоді.

Характеризуючи політичні цінності працюючої молоді, ми розглянули їх вибір політичних цінностей, систем, поглядів і відторгнення політичного устрою.

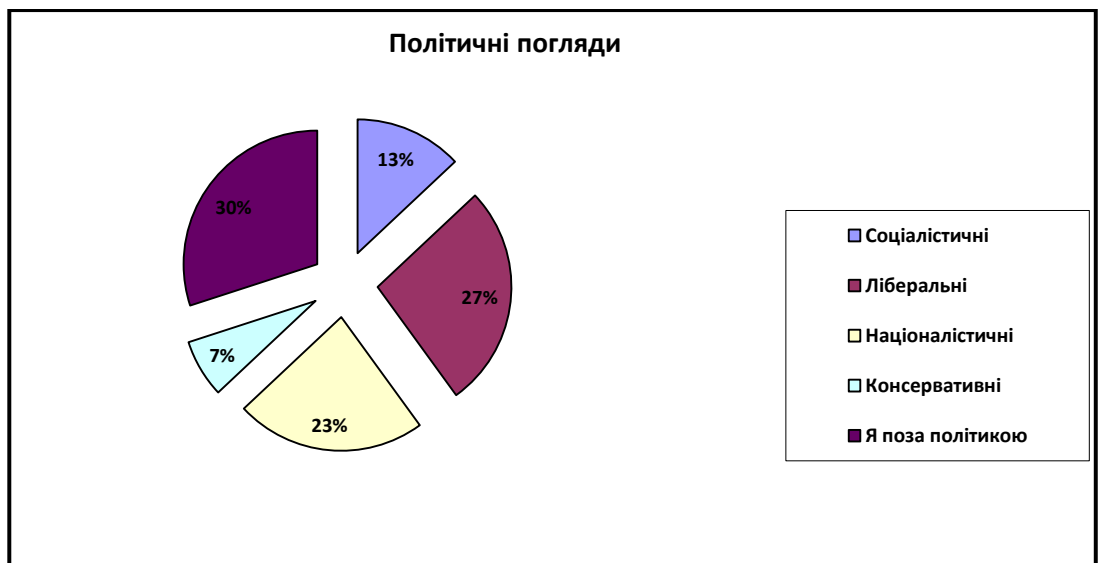

Рис.3.4. Політичні погляди

Політичні погляди у молоді є різними: 30% молоді заявили, що вони поза політикою; 27 % опитуваних відповіли, що у них ліберальні політичні погляди, 23% мають націоналістичні погляди. Ці результати свідчать про зростання національних настроїв громадян, та їх ліберальність при вирішенні проблем. Ці дані узгоджуються з тим, кого досліджувана молодь обирала на виборах – тільки 27% (8 опитуваних) пам'ятають, за кого вони голосували на виборах, і ці вподобання стосуються ліберальної партії, політичної сили дійсного керівника країни, та в меншій мірі націоналістичної партії (Див. Додаток Б). Інші ж просто не пам'ятають цього, тому що свій вибір на виборах, на нашу думку, вони робили ситуативно.

Таблиця 3.7.

Соціально-політичні цінності

1	Політичні свободи (значимість особистого вибору при голосуванні, свобода мітингів, можливість вільного висловлювання, плюралізм думок та ін.)	7.9
2	Традиції (збереження своєї культури, духовних цінностей, висока роль сім'ї, повага до старших та ін.)	9.1
3	Справедливість (розподіл благ у відповідності до громадського внеску, відповідність суспільним уявленням про правду, правильність та ін.)	6.2
4	Права людини (справедливий суд, свобода слова, свобода віросповідання, пріоритет особистих прав над правами держави та ін.)	4.8
5	Нація (підтримка рідної мови, підтримка національного виробника, пріоритет представників своєї нації, пріоритет національних інтересів над особистими та ін.)	6.9
6	Сильний, авторитетний лідер (вміння лідера країни бути ефективним в рішенні проблем держави, гордість за лідера, віра в лідера та ін.)	9.1
7	Патріотизм (любов до батьківщини, захист територіальної цілісності країни, повага до своїх символів та ін.)	5.6
8	Рівність (зрівнювання доходів, однаковий доступ до освіти, медицини всіх верств суспільства, відсутність багатих і бідних та ін.)	7.3
9	Порядок (стабільність, низька злочинність, низька корупція, жорсткість покарання та ін.)	6.2
10	Релігія (високий авторитет духовних лідерів, дотримання релігійних норм і правил поведінки та ін.)	12.1
11	Державний контроль (рішення проблем людини державою, регулювання економіки, цін, курсів валют та ін.)	8.3
12	Незалежність (свобода від зовнішнього впливу при виборі курсу країни, самостійне рішення громадських, політичних та економічних проблем та ін.)	8.5
13	Економічні свободи (непорушність права на власність, вільне підприємництво, дерегуляція економіки, право на страйк, вільний вибір місця працевлаштування та ін.)	8.3
14	Соціальна захищеність (турбота держави про слабких, бідних, хворих, гарантований доступ до праці, медицини та освіти всіх верств суспільства та ін.)	7.5
15	Сильна влада (сильна армія, правоохоронні органи, повага до влади та ін.)	9.3

Аналізуючи результати, можна зробити таку ієрархію цінностей працюючої молоді:

1. 4.8 - Права людини
2. 5.6 - Патріотизм
3. 6.2 - Справедливість
4. 6.2 - Порядок

5. 6.9 - Нація (мається на увазі рідна мова, та все, що пов'язане з національним)

6. 7.3 - Рівність

7. 7.5 – Соціальна захищеність

8. 7.9 – Політичні свободи

Саме такими є головні соціально-політичні цінності у працюючої молоді, на перше місце виходять такі цінності, як права людини (справедливий суд, свобода слова, свобода віросповідання, пріоритет особистих прав над правами держави та ін.) – ліберальна ідеологія та патріотизм (любов до батьківщини, захист територіальної цілісності країни, повага до своїх символів та ін.) – націоналістична ідеологія (Див.Табл.3.5).

Таблиця 3.8.

Бажані характеристики політичної системи

№		Середній ранг
1	Держава повинна не втручатися у життя суспільства, виконуючи лише охоронні функції. Головними повинні бути права і свободи кожної людини	3.4
2	Політична система повинна бути побудована на стабільності, прихильності традиційним цінностям та порядкам, релігії	2.8
3	Політична система повинна бути побудована на принципах соціальної справедливості та рівності	2.3
4	Соціально-політична система повинна бути заснована на верховенстві держави або сильного лідера; держава контролює всі сфери життя суспільства, розподіляє матеріальні блага	4.2
5	Політична система повинна бути побудована на цінності нації як вищої форми суспільної єдності, її первинності	2.5

Розглянувши бажані характеристики політичної системи нашої країни, на думку працюючої молоді, можна сказати, що політична система повинна бути побудована на принципах соціальної справедливості, рівності (соціалістична ідеологія) – 2.3, на цінності нації як вищої форми суспільної єдності, її первинності (націоналістична ідеологія) – 2.5 та на стабільності й прихильності традиційним цінностям та порядкам, релігії (консервативна ідеологія) – 2.8. Ці характеристики мають найвищий ранг і є домінуючими у працюючої молоді.

Таблиця 3.9.

Небажані характеристики політичної системи

№		Середній ранг
1	Закостенілість системи, відсутність реформ. Заперечення неминучості і необхідності змін.	2.8
2	Відсутність мотивації до розвитку. Пріоритет суспільства по відношенню до особистості, що часто призводить до захоплення влади авторитарними силами	2.3
3	Недооцінка соціальної цінності рівності, державної підтримки незахищених верств населення	3.1
4	Держава контролює всі сфери життя людини, що часто поєднується з диктатурою окремої особистості.	2.7
5	Обмеження (культурні, економічні, політичні, правові) представників іншої нації.	3.6

Проаналізувавши результати, найбільш небажаними характеристиками політичної системи є відсутність мотивації до розвитку (соціалістична ідеологія) – 2.3, контроль державою всіх сфер життя

(авторитарна ідеологія) – 2.7 та закостенілість систем (консервативна ідеологія) – 2.8.

Отже, у контексті політичних цінностей, можна сказати, що працююча молодь має націоналістичні та ліберальні політичні погляди, майже не бере участі у виборах, а також у політичних та громадських організаціях, найбільш значущими вважає такі соціально-політичні цінності, як права людини та патріотизм, найбільш бажаними характеристиками політичної системи вважає соціальну справедливість та рівність (соціалістична ідеологія), а також цінність нації (націоналістична ідеологія), найбільш небажаними вважає відсутність мотивації до розвитку (соціалістична ідеологія) та контроль державою всіх сфер життя (авторитарна ідеологія).

3.3. Результати дослідження мотиваційної структури політичних орієнтацій працюючої молоді

Отримавши результати, можна побачити реальні потреби працюючої молоді (див. табл.3.10): на першому місці - фізіологічні потреби (гарантований державою прожитковий мінімум; гарантоване державою забезпечення для незахищених категорій громадян (в тому числі, студентів і пенсіонерів)) – 4.3. Працююча молодь прагне до задоволення своїх самих життєво важливих потреб. Далі, потрібність у безпеці (захищеність від іноземної збройної агресії та захищеність від кримінальних елементів) – 4.4. У зв'язку із ситуацією на Україні, ця потреба є також дуже важливою для молоді, далі потрібність у визнанні – 5.6, потрібність у самовираженні – 6.3 та соціальні потреби – 7.1.

Можна сказати, що саме фізіологічні потреби та потреби у безпеці є найголовнішими на даний момент часу для працюючої молоді. Далі йдуть потреби, які мають низькі ранги.

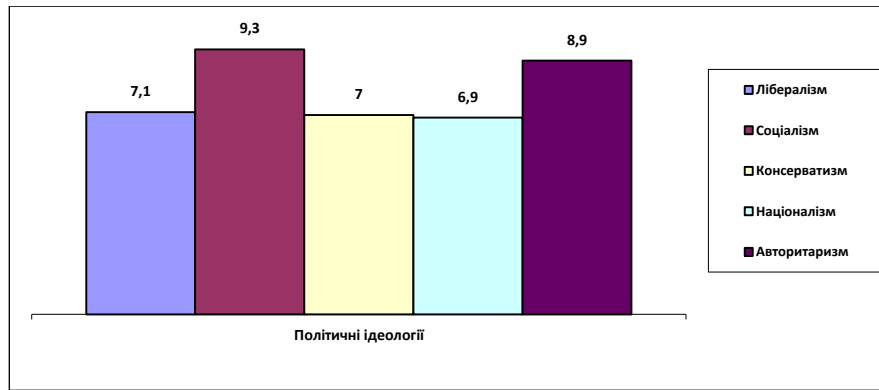
Таблиця 3.10.

Актуальність політичних потреб

№	Рівень потреб	Опис потреби	Сер. ранг	Сер. ранг рівня потреб
1	Фізіологічні потреби	Гарантований державою прожитковий мінімум	4.2	4.3
		Гарантоване державою забезпечення для незахищених категорій громадян (в тому числі, студентів і пенсіонерів)	4.4	
2	Потрібність у безпеці	Захищеність від іноземної збройної агресії	2.6	4.4
		Захищеність від кримінальних елементів	6.1	
3	Соціальні потреби	Почуття належності до певної спільноти (громади)	6.7	7.1
		Прагнення мати однодумців, які поділяють мої погляди	7.5	
4	Потрібність у визнанні	Суспільне визнання результатів своєї діяльності	4.9	5.6
		Задоволеність своїм соціальним, національним, мовним статусом в політичній системі суспільства	6.3	
5	Потрібність у самовираженні	Можливість висловлювати свої політичні погляди, свобода слова	5.8	6.3
		Вільні і прозорі вибори	6.8	

В Таблиці 3.7. були показані головні соціально-політичні цінності для працюючої молоді, після проведення обробки отриманих даних спрямованих на визначення прихильності респондентів до певних політичних ідеологій були отримані такі результати:

Політичні ідеології

Як можна побачити найвищий ранг має націоналізм із рангом 6.9., на другому, з мінімальною різницею, соціалізм із рангом 7, далі, також з маленькою різницею, лібералізм із рангом 7.1, авторитаризм із рангом 8.9, та на останньому місці консерватизм із рангом 9.3.

Необхідно зазначити, що політичні погляди у працюючої молоді є націоналістичними та ліберальними, і їм відповідають політичні ідеології, які мають націоналістичний, соціалістичний та ліберальний характер, тобто однієї визначеної ідеології немає. Головними цінностями у працюючої молоді виступають патріотизм, порядок, справедливість та права людини.

Отже, працююча молодь бажає, щоб політична система була побудована на правах людини та патріотизмі до своєї держави (тобто, щоб були справедливий суд, свобода слова, свобода віросповідання, пріоритет особистих прав над правами держави та щоб держава будувалася на любові до батьківщини, захисті територіальної цілісності країни та повазі до своїх символів), також політична система повинна бути побудована на принципах стабільності, соціальної справедливості та рівності – тобто тут переважають такі ідеології як націоналізм, соціалізм та лібералізм.

Висновки до III Розділу

Результати дослідження за методикою вивчення політичних орієнтацій показали, що рівень політичної участі працюючої молоді є низькою, що говорить про закритий тип їхньої політичної поведінки. Якщо казати про політичні ідеології та погляди, то переважаючими є націоналістичні, соціалістичні та ліберальні. Дані політичні погляди дають загальне уявлення про думки працюючої молоді щодо політики, націоналістичний напрямок є домінуючим, через зростання національної свідомості громадян України, визнання цінності нашої нації, соціалістичний – через бажання працюючої молоді соціальної справедливості, соціального захисту найслабших верств населення, підтримки бідних, забезпечення кращих умов існування державою, і ліберальний - працююча молодь хоче верховенства прав, прозорості влади та рівності перед законом.

ВИСНОВКИ

В процесі проведеного дослідження психологічних особливостей політичних орієнтацій працюючої молоді були вирішені поставлені завдання:

1) Проаналізована наукова література з проблеми політичних орієнтацій та окремо політичних орієнтацій сучасної української молоді. Були висвітлені головні поняття даної теми: політична участь, політична соціалізація, політична поведінка та політична орієнтація, останнє і є головним поняттям даної роботи. Г. Ділігенський визначав політичні орієнтації як уявлення людей про відповідні їх потребам цілі політичної діяльності і прийнятних для них засобів досягнення цих цілей.

Також потрібно виділити головні аспекти політичних орієнтацій саме працюючої молоді. На основі аналізу літератури можна зробити висновок, що молодь дуже відрізняється від старших поколінь тим, що вона позбавлена ілюзій, які нав'язувалася старшому поколінню радянською владою. Молодь вже не вірить проголошуваним політиками гаслам, оскільки не бачать їх реалізацію на практиці. Але більша частина молоді перебуває під впливом політичних міфів. У неї простежується відсутність чіткого уявлення про реальну дійсність.

2) Аналіз методів дослідження показав, що у політичній психології використовується різні методи: метод природного експерименту, метод опитування та анкетування.

Для дослідження психологічних особливостей політичних орієнтацій працюючої молоді нами було визначено вибірку та методи дослідження політичних орієнтацій.

3) Результати дослідження за методикою вивчення політичних орієнтацій особистості показали, що рівень політичної участі працюючої молоді є низьким, це говорить про закритий тип їхньої політичної

поведінки. Якщо казати про політичні ідеології та погляди, то переважаючими є націоналістичні, соціалістичні та ліберальні. Дані політичні погляди дають загальне уявлення про думки працюючої молоді щодо політики, націоналістичний напрямок є домінуючим через зростання національної свідомості громадян України, визнання цінності нашої нації, соціалістичний – через бажання працюючої молоді соціального захисту найслабших верств населення, підтримки бідних, забезпечення кращих умов існування державою і ліберальний, що працююча молодь хоче рівності прав, прозорості влади, рівності перед законом та соціальної справедливості.

Гіпотеза про те, політичні орієнтації працюючої молоді на сучасному етапі розвитку суспільства за формою є невизначеними та нестійкими, а за змістом мають пріоритетний характер соціалістичних політичних цінностей є частково підтвердженою - у працюючої молоді політичні орієнтації є нестійкими та невизначеними, адже, при обробці результатів були деякі розбіжності, більшість працюючої молоді є поза політикою, або мають націоналістичні погляди, але при відповіді на наступні питання були отримані інші результати: працююча молодь дотримується різних ідеологій і не тільки націоналістичної, а й ліберальної та соціалістичної, і цим частково підтверджується друга частина гіпотези про наявність у працюючої молоді соціалістичних поглядів, яким притаманні, ще й інші політичні погляди, такі, як ліберальні та націоналістичні.

Отже, однієї політичної ідеології у працюючої молоді немає, їхні погляди розійшлися, але всі мають одну ціль: якнайшвидше зупинити кровопролиття на сході України, та вийти на європейський образ життя.

Завдання, які були поставлені, - виконані, а результати, що були отримані, дають нам змогу працювати і далі за даною проблемою.

Проведене дослідження не претендує на вичерпний аналіз психологічних особливостей політичної орієнтації працюючої молоді.

Перспективи дослідження вбачаються в аналізі інших чинників, які впливають на політичну орієнтацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адлер А. Наука жить : [пер. с англ. и нем.] / А. Адлер. – К. : Port-Royal, 1997. – 288 с.
2. Андреева Г. М. Социальная психология / Г. М. Андреева. – М. : Аспект-Пресс, 1998. – 376 с.
3. Бебик В. М. Політична культура сучасної молоді / В. М. Бебик, М. Ф. Головатий, В. А. Ребкало. – К. : А.Л.Д., 2004. – 112с.
4. Власова О. Чинники розвитку соціального потенціалу особистості / О. Власова // Соціальна психологія. – 2005. – № 2 (10). – С. 55–63.
5. Галактіонова І. В. Фактори впливу на формування політичної культури молоді України, 90-ті роки ХХ ст.. / І. В. Галактіонова // Наукові записки Національного університету “Києво-Могилянська Академія”. – К., 2001. – Т. 19: Політичні науки. – С. 73–79.
6. Головатий М. Ф. Політична психологія. Навч. посіб. – К.: МАУП, 2001. – 136 с.
7. Гуменюк О. Є. Соціально-психологічні закономірності функціонування клімату громадських організацій та його вплив на формування політичної активності населення / О. Є. Гуменюк // Наукові студії із соціальної та політичної психології. – К.: ІСПП АПН України. – 2007. – Вип. 18(21). – С. 117–126.
8. Дилигенский Г.Г. Социально-политическая психология. – М.: Новая школа, 1996. – 352 с.
9. Жадан І. Психолого-педагогічні проблеми політичної освіти молоді / І. В. Жадан // Наукові записки Національного університету “Києво-Могилянська Академія”. – К., 2000. – Т. 18: Політичні науки. – С. 91–95.

10. Жадан І. В. Політична соціалізація / І. В. Жадан // Політична енциклопедія ; [редкол. : Ю. Левенець (гол.), Ю. Шаповал (заст. гол.) та ін.]. – К. : Парламентське видавництво, 2011. – С. 590–591.
11. Зимбардо Ф. Социальное влияние / Ф. Зимбардо, М. Ляйппе. – СПб. : Питер, 2000. – 448 с.
12. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2003. – 512 с.
13. Кабаченко Т. С. Активизация человеческого фактора: методы психологического воздействия / Т. С. Кабаченко // Психологический журнал. – 1986. – №4. – С. 11–22.
14. Келепко О. В. Вплив сімейної взаємодії на структурування політичної картини світу студентської молоді / О. В. Келепко // Вища освіта України. – 2011. – Дод. 2 до №3. – Т. VI (31): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К. : Гнозис, 2011. – С. 154–160.
15. Клюенко Э. Политическое участие: теория, методология и измерение с применением метода шкалограммирования по Гутману / Эдуард Клюенко // Социология: теория, митоды, маркетинг. – 2005. – №4. – С. 46–72.
16. Леонтьев А. Н. Избранные психологические произведения : в 2-х т. / А. Н. Леонтьев. – М. : Педагогика, 1983. – Т. II. – 320 с.
17. Молодь та молодіжна політика в Україні: соціально-демографічні аспекти / За ред. Е. М. Лібанової. – К. : Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2010. – 248 с.
18. Москаленко В. В. Психологія соціального впливу : навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 448 с.
19. Ольшанский Д. В. Основы политической психологии : учеб. пособ. [для вузов] / Д. В. Ольшанский. – Екатеринбург : Деловая книга, 2001. – 496 с.

20. Пирог Г.В. Особливості політичної соціалізації дітей молодшого шкільного віку (на прикладі Севастопольського регіону) // Проблеми загальної та педагогічної психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка. Т.IX, част.2. – Київ: Логос, 2007. – С. 228-234.

21. Пирог А.В. Психологические аспекты политической социализации детей // Наука і освіта: Науково-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України. – Одеса, 2007. – №3. – С. 44-47.

22. Пирог Г.В. Психологические особенности политического участия молодежи // Наука і освіта: Науково-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України. – Одеса, 2007. – №8-9. – С. 132-135.

23. Пирог А.В. Проблема изучения личности гражданина в политической психологии // Горизонты образования: Научно-методический журнал. - Севастополь, 2010. – №2. – С.164-170.

24. Пирог А.В. Психологическое изучение политического поведения студентов // Горизонты образования: Научно-методический журнал. - Севастополь, 2010. – №3.

25. Пирог А.В. Психологический анализ массовых настроений в Севастополе при аннексии Крыма // «Актуальні питання педагогіки та психології: наукові дискусії»: Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції. – Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2015. – С. 92-95.

26. Пирог Г.В. Особливості політичної свідомості мешканців севастопольського регіону // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: «Психологічні науки». – Випуск 3. – Херсон, 2015. – С. 135-141.

27. Пирог Г.В. Системний аналіз політичних орієнтацій особистості // «Особистісне зростання: теорія і практика»: Збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. – Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка. 2016.
28. Політична участь молоді сучасної України: психологічні чинники активізації : монографія / за ред. Л. О. Кияшко. – К. : Міленіум, 2013. – 216 с.
29. Пробийголова Н. Політична соціалізація як фактор впливу еліти на електоральну активність молоді / Н. Пробийголова // Політичний менеджмент : Український науковий журнал: Спеціальний випуск. – 2006. – С. 206–214.
30. Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави: за ред. М.М. Слюсаревського; упоряд. Л.А.Найдьонова, Л.Г.Чорна. – К.: Толком, 2013. – Вип. 14. –300 с.
31. Савинова Е. Н. К вопросу о политической социализации личности / Е. Н. Савинова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.education.rekom.ru/5_2001/savinova.html.
32. Самаркина И. В. Дети и родители: отношение к власти и траектории изменения политической картины мира / И. В. Самаркина // Политическая экспертиза: Политэкс. Научный журнал. – СПб. : Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2008. – Т. 4. – № 4. – С. 170–185.
33. Сидоренко Е. В. Личностное влияние и противостояние чуждому влиянию / Е. В. Сидоренко // Психология влияния. – СПб. : Питер, 2000. – С. 11–31.
34. Социальная психология / Сухов Л. Н., Бодалев А. А., Казанцев В. Н. и др. – [2-е изд.] – М. : Академия, 2002. – 600 с.
35. Смирнов С. Д. Психология образа: проблемы активности психического отражения / С. Д. Смирнов. – М. : Изд-во МГУ, 1985. – 232 с.

36. Стельмах В. Неполітичні агенти політичної соціалізації / В. Стельмах // Віче : Теоретичний і громадсько-політичний журнал. – 2012. – № 12. – С. 19–21.
37. Татенко Віталій. Соціальна психологія впливу : монографія / Віталій Татенко. – К. : Міленіум, 2008. – 216 с.
38. Фурман А. В. Психокультура української ментальності / А. В. Фурман. – Тернопіль : Економічна думка, 2002. – 132 с.
39. Хьелл. Л. Теория личности : Основные положения, исследования и применение : учеб. пособие [для студентов и аспирантов психолог. фак. вузов] / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – СПб. : Питер Пресс, 1997. – С. 224–225. – (Серия : «Мастера психологи»).
40. Чалдини Г. Психология влияния / Г. Чалдини. – СПб. : Питер, 2000. – 272 с.
41. Человек, политика, психология (Материалы круглого стола) // Вопросы философии, 1995. № 4. С. 3-23.
42. Шейнов В. П. Психология влияния: скрытое управление, манипулирование и защита от них / В. П. Шейнов. – М. : Ось-89, 2002. – 720 с.
43. Шестопап Е.Б. Политическая психология: Учебник для вузов. - М: ИНФРА-М, 2002. - 448 с. - (Серия «Высшее образование»).
44. Юрасов В. С. Валідизація «шкали соціального інтересу» Дж. Крендала / В. С. Юрасов // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства.– 2010. – Вип. 16. – С. 245–249.
45. Юрьев А.И. Введение в политическую психологию. СПб., 1992. С. 13.
46. Ященко Е. Види і методи психологічного впливу на особистість / Ященко Е. // Зб. матеріалів до другої регіональної наук.-метод. конф. "Технологія інформаційного пошуку в системі вищої освіти". – Тернопіль : Економічна думка, 2003. – С. 47–50.

47. Easton D., Dennis J. Children in the Political System. – NY., McGraw-Hill, 1969.

